

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

רש"י ור' יוסף קרא - "מתלמידי יותר מכולם" (שיעור מס' 133)

יהונתן יעקבס

שיעורי הפרשנות מוקדשים לעילוי נשמת הרבנית ד"ר אביגיל ראק,
שלימדה בימי העיון במשך כעשר שנים בעיקר על פרשנים ודרכי פרשנותם.
יהי זכרה ברוך.

1. רש"י ישעיהו י, כד

"לכן, לפי שידעתי שתשובו אליו חזקיהו וסיעתו, כה אמר ה' אל תירא מאשור בשבט יככה - בשבט פיו יחרף ויגדף אתכם על ידי רבשקה. ומטהו ישא עליך - לאיים כדרך שעשו מצרים. ויש עוד לפרש בשבט יככה - אשר עד הנה הכך בשבטו, והורגל לשאת עליך מטהו ואימתו כדרך המצריים. משם רבי מנחם אמר לי רבי יוסף".

2. ר"ק ישעיהו י, כד

"מאשור בשבט יככה - אל תירא מאשור שהיה רגיל להכותך בשבט, ומטהו ישא עליך - היה רגיל להרים מטהו עליך, עכשיו הרניני נפרע ממנו בדרך מצרים - כעניין שפרעתי מן המצרים".

3. רש"י שמ"ג, יט: "משמו של רבי מנחם ברבי יעקב נאמר לי"; רש"י שמ"א יט, כד: "ובשם רבי מנחם ששמע מפי

ערבי אחד ברשן בלשון ערבי משוגע"; רש"י מל"א ו, ט: "לא ידעתי מה הן, ושמעתי משמו של רבי מנחם זצ"ל שהם..."; רש"י מל"ב ד, לט: "ובשם ר' מנחם שמעתי"; רש"י יחזקאל יב, ג: "כך שמעתי משמו של ר' מנחם זצ"ל, ואמת דבריו"; רש"י יחזקאל כז, יא: "שמעתי משמו של רבי מנחם: על שם שירודין בים עד התהום ומשערים גומדי אמות עומקה, נקראין גמדים"; רש"י יחזקאל מד, כ: "כך שמעתי משמו של רבי מנחם זצ"ל"; רש"י יחזקאל מה, יז: "ושמעתי משמו של רבי מנחם, שבמלך מדבר"

4. רש"י מל"א ה, יב

שלשת אלפים משל - שלשת לימודי משלות: שלש פעמים כתיב "משלי שלמה" בספר משלי (א, א; י, א; כה, א). ויהי שירו חמשה - שלשה אלה, ושיר השירים, וקהלת. ואלף - בכל אחד כדי הוא לתלמוד.

5. ר"ק מל"א ה, יב

ורבי מנחם הזקן בר חלבו פתר בו - שלשת אלפים משל - שלשה לימודי משל. זה ספר משלי, שנכללו בו שלשה ספרים, וכולן מתחילין במשלי: "משלי שלמה בן דוד" (א, א), "משלי שלמה בן חכם" וגו' (י, א), "וגם אלה משלי שלמה" (כה, א). ויהי שירו חמשה - מכל הספרים שעשה, כשאתה כוללן נמצאו כולן חמשה ספרים, בין קהלת ושיר השירים. ואלף - ומכולם אתה למד.

6. רש"י בראשית כד, ס (דפוס רומא, דפוס אלקבץ)

את היי לאלפי רבבה - את זרעך תקבלו אותה ברכה שנאמר לאברהם בהר המוריה "הרבה ארבה את זרעך" וגו' (בר' כב, יז), יהי רצון שיהא אותו הזרע ממך ולא מאשה אחרת.

7. רשב"ם בראשית כד, ס

את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך - ממך יצאו אותם הבנים שנאמר בהם בשעת עקידה "וירש זרעך את שער אויביו" (בר' כב, יז). זה פירוש ר' יוסף בר שמעון קרא.

8. רש"י בראשית כד, ס (מהדורת הכתר)

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

[את היי לאלפי רבבה - ידוע לנו שנשיאתך לאדם שנתברך בהר המוריה בברכות האלה שנאמר "הרבה ארבה... וירש זרעך את שער אויביו" (בר' כב, יז), אך אין עמנו לידע אם ממך אם מאשה אחרת. ויהי רצון מלפני אלהי השמים שאת היי לאותן הברכות, ובך יתקיימו ולא באשה אחרת. מפי רבי יוסף ברבי שמעון קרא.]

9. רש"י מ"א ו, לא

מזוזות חמישית - המפתן אחד, והמזוזות מכאן ומכאן שתיים, הרי שלש, והמשקוף העליון עשוי בשתיים, כזה (ציור). כך שמעתי.

ואני אומר: מזוזות חמישית - חמשה צלעות היו למזוזה, ולא היתה מרובעת. ואינו מדבר לא במפתן ולא במשקוף, שלא מצינו מפתן ומשקוף קרויים 'אילים'.

10. ר"ק מ"א ו, לא

מזוזות חמישית - המפתן אחד, והמזוזות מיכאן ומיכאן שתיים, הרי שלש. והמשקוף העליון עשוי בשתיים, כזה (ציור). וראיתי בפתרוני רבנא רבי שלמה זצ"ל: מזוזות חמישית - חמשה צלעות היו למזוזה, ולא היתה מרובעת. ואינו מדבר לא במפתן ולא במשקוף, שלא מצינו מפתן ומשקוף קרויים 'אילים'.

11. רש"י שמות כז, יט

יתדות - כמין נגרי נחושת עשויים ליריעות האהל ולקלעי החצר קשורים במיתרים סביב סביב בשיפוליהן, כדי שלא תהא הרוח מגביהתן. ואיני יודע אם תחובין בארץ או קשורין ותלויין וכובדן מכביד שפולי היריעות שלא ינועו ברוח. ואומר אני ששמן מוכיח עליהם שהם תקועין בארץ, לכך נקראו יתדות. ומקרא זה מסייעני: "אהל בן יצען בל יסע יתדותיו לנצח" (יש' לג, כ)

12. רש"י שמות לה, יח

יתדות - לתקוע ולקשור בהם סופי היריעות בארץ שלא ינועו ברוח.

13. רש"י ישעיהו נד, ב

מיתריך - הם חבלים דקים התלויים בשולי אוהלים, וקושרים ביתדות, שקורין 'קבילש' (בלעז), ותוקעין בארץ. בבלי שבת עד ע"ב רש"י ד"ה 'ביתדות' ביתדות אהלים - נועצים יתדות בקרקע כדכתיב "יתדות המשכן" וקושרין היריעות שבהן במיתריהם.

14. רש"י בראשית כח, יז

וזה שער השמים - מקום תפילה לעלות תפלתם השמימה.

15. ר"ק בראשית כח, יז (ע"פ כ"י מינכן 5, דפוס רומא)

ורבי יוסף ב"ר שמעון פירש: אין זה כי אם בית אלהים - אין זה מקום, כי אם בית אלהים. וזה שער השמים - וזה שראיתי סולם בחלומי "מוצב ארצה, וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו" (כב, יב) - הוא ש"עולים" מבית אלהים לשמים מלמעלה, "ויורדים" לבית אלהים. ונר ישראל הודה לו.

16. רש"י במדבר יז, ה

כאשר דבר ה' ביד משה לו - כמו עליו, על קרח.

17. ר"ק במדבר יז, ה (ע"פ בכ"י פריז 157, וטיקן 55, סינסינטי 1)

שנכרתה לו - לאהרן ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, שלא יהא ברייה חלוקה עליו שיבא ליטול הכהונה עליו, שלא ילקה כשם שלקו קרח ועדתו. כך פירשתי אני המעתיק, יוסף ברבי שמעון, והודה רבינו שלמה לדבריי. ואאלפך מקור הכתובים [...]

18. רש"י מהדורת הדפוסים בראשית יט, ט

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

ויאמרו גש הלאה - קרב להלאה, כלומר התקרב לצדדין והתרחק ממנו. וכן כל הלאה שבמקרא לשון ריחוק, כמו "זרה הלאה" (במ' יז, ב); "הנה החצי ממך והלאה" (שמ"א כ, לז). גש הלאה - המשך להלן, בלשון לעז טריטי דנוש, ודבר נזיפה הוא לומר אין אנו חוששין לך. ודומה לו "קרב אליך אל תגש בי" (יש' סה, ה) וכן "גשה לי ואשבה" (יש' מט, כ) - המשך לצדדין בעבורי ואשב אצלך. אתה מליץ על האורחין, איך מלאך לבך? על שאמר להם על הבנות אמרו לו גש הלאה לשון נחת. ועל שהיה מליץ על האורחים אמרו האחד בא לגור, אדם נכרי יחידי אתה בינינו שבאת לגור, וישפוט שפוט ונעשית מוכיח אותנו?

19. רש"י מהדורת ברלינר בראשית יט, ט

קורת י. ¹¹ תרגום במלל שרותי תרגום של קורה שרותא: ⁹ ויאמרו גש הלאה. ¹² [קרב להלאה כלומר התקרב לצדדין והתרחק ממנו וכן כל הלאה שבמקרא לשון רחוק כמו ¹³ זרה הלאה ¹⁴ הנה החצי ממך והלאה ¹⁵ גש הלאה המשך להלן בלשון לעז טריטי דנוש ¹⁶ ודבר נזיפה הוא לומר אין אנו חוששין לך ודומה לו ¹⁷ קרב אליך אל תגש בי וכן ¹⁸ גשה לי ואשבה המשך לצדדין בעבורי ואשב אצלך. אתה מליץ על האורחין איך מלאך לבך?] על שאמר להם על הבנות אמרו לו גש הלאה לשון נחת ועל שהיה מליץ על האורחים [אמרו] האחד בא לגור. אדם נכרי יחידי אתה בינינו שבאת לגור וישפוט שפוט ונעשית מוכיח אותנו: הדלת. היא

ימ"ע ברש"י לעיל י"ח ד': ב' ע' ברש"י לעיל י"ח ה': קרב - מלאך לבך ל' בכמה כ"י וכך היא הנ' בכ"י האלה וגם ב"ד ויאמרו גש הלאה. על שאמר להם על הבנות אמרו לו גש

הלאה לשון נחת ועל שאתה מליץ על האורחים איך מלאך לבך. האחד בא לגור. אדם נכרי יחידי אתה בינינו שבאת לגור וישפוט שפוט ונעשית מוכיח אותנו - ותו לא ומה שנמצא בדפוסים שלנו ברישא דקרא קרב להלאה עד ואשב אצלך נכתב בכמה כ"י או כגליון על שם ר' יוסף קרא: וכך היא הנ' בכ"י אחרים. כשאמר להם על הבנות אמרו לו גש הלאה ל' נחת ועל שאתה מליץ על האורחים איך מלאך לבך ור' יוסף קרא ספרש בענין אחר גש הלאה אין גש הלאה אלא לשון רחיפה ורחייה כמו קרב אליך אל תגע בי וכמו ואת האש זרה הלאה וכמו והגלתי אתכם מהלאה לדמשק (עמוס ה') שאף כאן לוט היה מתחבט לפנייהם על האכסנים והם אומרים לו קרב אליך אל תפגע בנו שאם אתה אומר קרב אלינו ושמע דברינו מה צורך לדבר הזה והלא לוט קרב אליהם עומד כמו שפצינו ויצא אליהם לוט הפתחה אלא על כרחך ל' הרחקה הוא והורה הטורה (הוא רש"י) לדבריו: ד' ע"ג כה עכתתי בפירושי על רש"י דברים כ"ב ט': ה' ע' היטב ברש"י

20. רש"י מהדורת שעוועל (תורת חיים) בראשית יט, ט

(ט) ויאמרו גש הלאה, [קרב להלאה ¹¹⁵, כלומר התקרב לצדדין והתרחק ממנו, וכן כל "הלאה" שבמקרא לשון רחוק, כמו: זרה הלאה ¹¹⁶, הנה החצי ממך והלאה ¹¹⁷. גש הלאה, המשך להלן, בלשון לעז טריטי דנוש, ודבר נזיפה הוא לומר: אין אנו חוששין לך, ודומה לו: קרב אליך אל תגש בי ¹¹⁸, וכן: גשה לי ואשבה ¹¹⁹, המשך לצדדין בעבורי ואשב אצלך ¹²⁰. אתה מליץ על האורחין, איך מלאך לבך.] על שאמר להם * על הבנות, אמרו לו: גש הלאה, לשון נחת, ועל שהיה מליץ על האורחים [אמרו]: האחד בא לגור, אדם נכרי יחידי אתה בינינו שבאת לגור, וישפוט שפוט ונעשית מוכיח אותנו. הדלת, היא הסובבת לנעול ולפתוח.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

21. רש"י מהדורת אריאל בראשית יט, ט

רומא	דפ"ר	אלקבץ
(ט) גש הלאה כש'אמ' להם על הבנות אמרו גש הלאה לשון נחת ועל שאתה מליץ	(ט) ויאמרו גש הלאה המשך להלן כמו וזה הלאה ודבר נזיפה הוא לומר אין אנו	(ט) גש הלאה כש'אמר להם על הבנות אמרו לו גש הלאה לשון נחת ועל שאתה
<p>על האורחין אמרו לו איך מלאך לנך ור' יוסף ז"ל שמעון אומ' הלא גש הלאה אינו אלא לשון דחייה ודחיפה כמו קרב אליך אל תגש זי וכמו ואת האש זרה הלא' וכמו והגלתי אתכם מהלאה לדמשק שאף כאן לוט היה ממחצט לפניהם על האכסניאים והם אומרים לו קרב אליך אל תפגע בנו שאם אתה אומ' קרב אלינו ושמע דבריני הוא מה צורך לדבר זה והלא לוט קרוב אליהם עומד כמו שמז' וילא אליהם לוט הפתחה אלא על כרחך לשון הרחקה הוא כלומר לך מעמנו והודה המורה לדבריו. האחד בא לגור אדם נכרי אתה יחידי זיינו שבאת לגור. וישפוט שפוט נעשית מוכית אומנו.</p>	<p>מושעין לך ודומה לו קרב אליך אל תגש זי וכן גשה לי ואשבה המשך לדדין צעזעורי ואשב אלך ואל תחמה על לשון גשה האמו' כאן שכן דרך המקראות לדבר כן כמו האומרי' קרב אליך ועל שאתה מליץ על האורחים איך מלאך לנך האחד זא לגור אדם נכרי יחידי אתה זיינו שבאת לגור וישפוט שפוט נעשית' מוכית אומנו.</p>	<p>מליץ על האורחים איך מלאך לנך אמרו לו א-האחד זא לגור אדם נכרי יחידי אתה זיינו שבאת לגור א-ישפוט שפוט אומנו. ונעשית מוכית אומנו.</p>

22. רש"י מהדורת הכתר בראשית יט, ט

'שריתא'. (ט) ויאמרו גש הלאה – כשאמר להם על הבנות, אמרו לו: **גש הלאה**, לשון נחת; ועל שאתה מליץ על האורחים, איך מלאך לברך? ור' יוסף (קרא) הוא אומר: אין **גש הלאה** אלא לשון 'דחיפה' ו'דחיה', כמו "קרב אליך אל תגש (בנוסחנו: תגש) ב"י" (יש' סה,ה); כמו "צר לי המקום גשה לי" (יש' מט,ב); וכמו "את האש זרה הלאה" (במ' יז,ב); וכמו "והגליתי אתכם מהלאה לדמשק" (עמ' ה,כז); שאף כאן לוט היה מתחנן לפניהם על האכסניים, והם אומרים לו: קרב אליך, ואל תפגע בנו. שאם אתה אומר לשון 'קרב אלינו שמע דבריני' הוא, מה צורך לדבר זה? והלוא לוט קרוב אליהם עומד, כמו שמצינו: "ויצא אליהם לוט הפתחה" (לעיל,ו); אלא על כרחך לשון הרחקה הוא, כמו: לך מעמנו. והודה המורה לדבריו. **האחד בא לגור** – אדם נכרי יחידי אתה בינינו שבאת לגור, **וישפוט שפוט** – נעשית מוכית אותנו? **דלת** – היא הסובבת לנעול ולפתוח. **(יא) פתח** –